

Мельник Євгеній Юрійович

канд. пед. наук, доцент

доцент кафедри іноземних мов ФМВ

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

yevhenii.melnyk@npp.nau.edu.ua

ФОРМУВАННЯ ЕТНОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ТА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЙ У НАВЧАННІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ НА ОСНОВІ АВТЕНТИЧНОЇ ВІДЕОПРОДУКЦІЇ

У тезах розглядається один із шляхів формування етносоціокультурної та міжкультурної компетенцій у студентів, які вивчають французьку мову. Запропоновано дидактичний сценарій, розроблений на основі автентичної відеопродукції, яка відкриває перспективи для міжкультурного діалогу в контексті ознайомлення з соціокультурними реаліями Франції та обговорення певної проблематики з точки зору українських студентів.

Ключові слова: соціокультурна компетенція; етносоціокультурна компетенція; довідкова компетенція; міжкультурна компетенція; навчання французької мови; автентична відеопродукція; діалог культур.

FORMATION OF ETHNO-SOCIO-CULTURAL AND INTERCULTURAL COMPETENCES IN TEACHING THE FRENCH LANGUAGE ON THE BASIS OF AUTHENTIC VIDEO PRODUCTION

This article deals with one of the ways to form ethno-socio-cultural and intercultural competences of students learning French. A didactic scenario is developed on the basis of authentic video material, which opens prospects for intercultural dialogue in the context of

acquaintance with the socio-cultural realities of France and discussion of certain issues from the point of view of Ukrainian students.

Key words: socio-cultural competence; ethno-socio-cultural competence; reference competence; intercultural competence; teaching French; authentic video production; dialogue of cultures.

АКТУАЛЬНІСТЬ ОБРАНОЇ ТЕМИ. Будь-який підручник іноземної мови містить країнознавчу інформацію, робота з якою спрямована на формування у студентів *соціокультурної компетенції* (бачення студентами буття іншомовного етносу), що складається з *етносоціокультурної компетенції* та “довідкової” *компетенції*. Перша охоплює образи, цінності, відносини, необхідні мовному співтовариству для самоідентифікації. Друга включає знання енциклопедичного порядку, які стосуються географії, історії, соціальної організації, мистецтва. У “довідковій” *компетенції* немає місця поняттям “ментальність”, “погляди”, “оцінки”, “упередження”, “міфи”, які відображають етносоціокультурну компетенцію. Наприклад, у підручниках з французької мови присутня інформація про паризьке метро (його історію, значення для мегаполіса, безумовні переваги, функціонування, тощо). У той же час, така інформація не дозволяє студентам повністю відчувати ритм цього міста в місті, ті почуття, які переживають жителі Парижа в підземному лабіринті. Ефективне формування справжньої соціокультурної *компетенції* уможливується лише за умови врахування того, що існує не тільки “довідкова”, а й *етносоціокультурна компетенція*.

Викладачам іноземних мов необхідно також звертати увагу студентів на об’єктивну та природну можливість існування інших систем цінностей, неспівпадіння точок зору в залежності від того, чи висловлюються вони представниками рідної культури або носіями іншої культури. Здатність до міжкультурної взаємодії (міжкультурна *компетенція* [4]) усуває бар’єри, викликає почуття взаємності, солідарності та толерантності. Необхідність формування міжкультурної *компетенції* відповідає концепції

комунікативного підходу у навчанні іноземних мов: у комунікативно орієнтованому курсі будь-який мовленнєвий вчинок повинен бути вмотивованим та особистісно значущим.

З цієї точки зору, глухим кутом ми вважаємо традиційний шлях роботи над темою, наприклад, “Визначні пам’ятки Парижа”, коли студентам пропонується прочитати тексти довідкового характеру, відповісти на запитання, виконати лексичні та граматичні вправи, в яких опрацьовується матеріал, що міститься у зазначених текстах. Очевидно, що у реальному спілкуванні з французами іноземець не розповідатиме їм історію пам’ятників французької столиці (“довідкова” компетенція). Розв’язанням цієї проблеми міг би бути розгляд зазначеної теми з різних точок зору (етносоціокультурна компетенція: *Не усі архітектурні споруди з певних причин сприймалися або сприймаються парижанами однозначно!*) і обов’язково у порівнянні з фактами рідної культури (міжкультурна компетенція: *Як формувався та формується архітектурний вигляд Києва на відміну від Парижа? Як ви можете оцінити тенденції, які існували в минулому, спостерігаються сьогодні? Чого б могли навчитися кияни у парижан?*).

Отже, у комунікативно орієнтованому курсі з іноземної мови при роботі з країнознавчою інформацією недоречно обмежуватися навчальним матеріалом довідкового характеру. Необхідно йти шляхом “занурення” в етносоціокультурну реальність та організації діалогу поглядів і культур взагалі [3].

Реалізація такої ідеї сприяє втіленню крос-культурного підходу до навчання іноземних мов, який передбачає формування мовної особистості, що прагне зіставляти відмінні аспекти рідної та нерідної мов і культур для повноцінного розуміння та коректного відтворення інформації в іншомовному культурному середовищі; послуговуватися культурно маркованими одиницями в межах певного контексту [1]. Потреба у демонстрації зазначеного підходу та дидактичних матеріалах, що втілюють викладені загальні положення, зумовлює актуальність поданих тез.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. З огляду на викладені положення логічним кроком є дослідження питання про відбір дидактичного матеріалу відповідно до визначених цілей навчання. У розмаїтті наявних аудіовізуальних і текстових документів нескладно знайти такі, які мають значний потенціал з точки зору формування етносоціокультурної та міжкультурної компетенцій студентів. Проілюструємо перспективи використання у навчанні французької мови автентичної відеопродукції, зокрема матеріалів передачі «Karambolage», яка виходить на каналі Arte і розглядає соціокультурні особливості французів і німців.

Протягом 15 років щонеділі о 20-й годині автори «Karambolage» з гумором розповідають про найрозповсюдженіші кліше щодо Франції та Німеччини. Ці 11 хвилин вже стали культовими і збирають багатомільйонну аудиторію по обидва боки Рейну. Продюсер та режисер передачі Клер Дютрійо згадує про те, як після 15 років життя в Німеччині у неї сформувалася ця концепція: “Мені здавалося, що французи мають таке бачення Німеччини, яке не відповідає моєму досвіду. Німці також мають кліше щодо французів. Я усвідомила потребу розповісти про ці культурні питання, які переслідують нас, коли ми живемо між двома країнами”. Команда передачі «Karambolage» надихається девізом “Відштовхнутися від деталі, щоб прийти до універсального”. Відправною точкою кожного випуску є пережите здивування, яке спонукає до дослідження обох культур.

Таким стимулом може бути слово, спогад, ритуал, предмет повсякденного ужитку: наприклад, колонна Морріс, яку вважають емблемою Парижу і яку насправді винайшли в Берліні. Однією з головних характеристик передачі є сміливе графічне рішення, яке підсилює ідею передачі – використовуючи гумор, дати ключі для розуміння менталітетів і способів життя німців і французів, що здається непростим завданням: як залишитися невимушеним і глибоким попри непросте минуле та безкінечне порівняння двох моделей, прихованою метою якого є визначення переможця та

переможеного? Як зазначає Клер Дютрійо, у сьогоднішній Франції Німеччиною цікавляться набагато більше, ніж за часів перших кроків передачі: це пояснюється ефектом Ангели Меркель, яка змінила імідж країни, та впливом Берліну, який став культурним взірцем у світі [6].

Концепція передачі «Karambolage» відкриває широкі перспективи для дидактичної експлуатації її матеріалів у відповідності до викладених вище положень. Опрацювання тексту певного випуску передачі дозволить студентам познайомитися з конкретним соціокультурним феноменом та оволодіти лексичними засобами його репрезентації французькою мовою. Подальша навчальна діяльність, яку організує викладач, зумовить розгляд французької соціокультурної реалії крізь “українську” призму (замість “німецької”), що розширить діалог культур і забезпечить формування бажаної міжкультурної компетенції. Логічним результатом такої навчальної діяльності може стати створення інформувального або пояснювального тексту [2] про український соціокультурний феномен у порівнянні з тим, що розглядався в опрацьованому епізоді «Karambolage».

Наведемо приклад можливого (і не вичерпного!) дидактичного сценарію використання одного з випусків передачі «Karambolage», «La mère corbeau» [5].

1. *Visionnez l'épisode «La mère corbeau». Lisez la transcription de la vidéo.*

La mère corbeau

Felicitas Schwarz travaille à la rédaction de Karambolage à Paris. Elle est allemande. Il y a deux ans, elle est devenue maman, et tout d'un coup, elle s'est sentie très française! Pourquoi? Vous allez voir!

J'ai confié mon enfant à une crèche parisienne à l'âge de six mois. Rien d'extraordinaire à cela, du moins en France. Ici, il arrive souvent que la séparation se fasse déjà au bout de deux mois et demi, la durée du congé maternité. Ma famille et mes amis allemands étaient choqués: «Quoi? Tu veux déjà retourner travailler?» Mais pourquoi

pas? En France, c'est banal d'être mère et d'avoir un travail en même temps! Souvenez-vous de Ségolène Royal qui a donné l'exemple dans les années 90: quelques jours à peine après avoir accouché de son quatrième enfant, elle reprenait déjà son poste de ministre. En Allemagne, ça ne se fait pas. En 2011, la ministre de la famille Kristina Schröder a osé revenir travailler dix semaines après la naissance de sa fille et elle a aussitôt été affublée du sobriquet de «Rabenmutter», «mère-corbeau». En France, il n'y a pas d'expression aussi imagée pour désigner la mère qui refuse de se consacrer entièrement à ses chers petits. En revanche, il y en a une pour celle qui couve un peu trop sa progéniture: c'est la «mère poule», «Gluckenmutter». Oui, le terme existe aussi chez nous. «Mère corbeau», «mère poule», la pression de la perfection est forte! Est-ce pour y échapper que tant d'Allemands ne font plus d'enfants? En 2001, l'Etat allemand réagissait en lançant une allocation parentale. Objectif? Booster la natalité! Si les parents font à tour de rôle une pause bébé, et selon qu'ils travaillent à mi-temps ou qu'ils arrêtent leur activité, ils sont financés jusqu'à 28 mois durant. L'allocation dépend du salaire avec un plafond de 1800 euros et un minimum de 150 euros. Mais comme chacun sait, l'argent ne suffit pas à changer les mentalités: en 2012, le président du SPD Sigmar Gabriel est donc parti pouponner pendant trois mois. Un joli coup de com! En France aussi, il est possible de prendre un congé parental et là encore l'allocation de l'Etat est prolongée si le père lève également le pied, mais si l'un des parents décide de rester à la maison après les dix semaines de congé maternité, il recevra seulement 392 euros et 9 centimes par mois. Or, vivre à trois ou à quatre avec un seul salaire et une aide aussi misérable, c'est quasi mission impossible. Du coup, les mères comme les pères sont obligées de vite retourner travailler, et comme le concept de «Rabenmutter» n'existe pas en France, les parents peuvent laisser leur bébé à la grand-mère, à une nourrice ou à la crèche sans que personne s'en offusque. Seul hic, le droit à une place en crèche n'est pas inscrit dans la loi française comme c'est le cas en Allemagne depuis 2013. Ainsi, tandis que je faisais la tournée des crèches à Paris avec mon gros ventre, en Allemagne mon ami Tina, enceinte comme

moi, préparait, elle, un grand voyage avec mari et enfants grâce à l'allocation parentale. Peut-être devrais-je accoucher de mon deuxième en Allemagne? Non, j'assume mon côté «Rabenmutter»! A propos, saviez-vous que contrairement à ce que dit la légende, les corbeaux ne sont pas de mauvais parents? Au contraire, au sens strict, «mère corbeau» pourrait donc être un compliment!

2. *En vous basant sur le texte et votre connaissance de la vie en Ukraine, complétez le tableau:*

	<i>En France</i>	<i>En Allemagne</i>	<i>En Ukraine</i>
La durée du congé maternité			
Le concept/ le sobriquet de «mère corbeau»			
Le concept/ le sobriquet de «mère poule»			
La natalité			
La durée du congé parentale			
Le plafond/ le minimum de l'allocation parentale			
Le droit à une place en crèche			

3. *Traduisez en français:*

1. Вони доручили дитину своїм батькам.
2. Наше розлучення (з дитиною) пройшло без проблем.
3. Ви отримуєте місце в яслах за два місяці.
4. Яка тривалість післяпологової відпустки?
5. Її родина шокована, що вона хоче працювати одразу після народження дитини.
6. Який приклад ви даєте вашим дітям?
7. Вона народила дитину за кілька днів до/ через кілька днів після свята.
8. Коли він знову обійняв посаду міністра?
9. Яким прізвиськом його нагородили?

10. “Мати-ворона” – образний німецький вислів.
11. Вона повністю присвятила себе своїм дітям.
12. Він занадто опікується своїми нащадками.
13. Як можна уникнути такої ситуації?
14. Чи отримують допомогу (за батьківство) німці, які мають дітей?
15. Держава хоче забезпечити зростання народжуваності.
16. Як називається період, коли мати (батько) не працює, щоб залишатися вдома з немовлям?
17. Як поводить себе дитина в залежності від того, хоче вона пити чи їсти?
18. Мати припинила свою професійну діяльність, щоб доглядати за дитиною.
19. Який максимум (мінімум) виплат по догляду за дитиною?
20. Останні політичні (соціальні, екологічні) події змінюють ментальність людей.
21. Я втомився доглядати за дитиною!
22. Це геніальний рекламний трюк!
23. Я вирішив узяти батьківську відпустку!
24. Важко жити втрьох на одну зарплату.
25. Це мізерна допомога!
26. Його рішення шокує/ шокувало мене!
27. У чому суть проблеми?
28. Це право записано в німецькому законі.
29. Я повинен обійти кабінети усіх чиновників, щоб отримати цю допомогу!
30. Я беру на себе відповідальність за моїх дітей.
31. Всупереч тому, що говорять люди, це хороші батьки.
32. Що означає це слово у точному сенсі?

4. *Vous connaissez sans doute des parents qui ont mis leur(s) enfant(s) à la crèche. Imaginez votre conversation à ce sujet (vous leur posez les questions ci-dessous, ils vous répondent):*

1. Pourquoi avez-vous confié votre enfant à la crèche?
2. Quel âge avait votre enfant quand vous l'avez confié(e) à la crèche?

3. Aviez-vous fait la tournée des crèches pour y trouver une place ? Avant ou après la naissance de votre enfant?
4. Votre séparation avec l'enfant s'est-elle bien passée?
5. Quelle est la durée du congé maternité en Ukraine?
6. Combien de temps ... est-elle restée à la maison avec votre enfant?
7. Pourquoi a-t-elle décidé de retourner travailler?
8. Lui était-il difficile de reprendre son poste?
9. Était-elle contente de recommencer à travailler?
10. Peut-on l'affubler du sobriquet de «Rabenmutter»?
11. Voudrait-elle se consacrer entièrement à votre enfant?
12. Les Ukrainiens font-ils beaucoup d'enfants?
13. Y a-t-il beaucoup de crèches dans votre ville?
14. Est-ce difficile de mettre son enfant en crèche en Ukraine?
15. Touchez-vous une allocation parentale?
16. Durant quelle période allez-vous toucher votre allocation parentale?
17. Quels sont le plafond et le minimum de l'allocation parentale en Ukraine?
18. Que fait l'Etat ukrainien pour booster la natalité?
19. ..., seriez-vous prêt à pouponner votre enfant?
20. Connaissez-vous des pères qui ont pris un congé parental?
21. Vos salaires et votre allocation vous suffisent-ils pour vivre à trois?
22. Assumeriez-vous facilement la situation de «mère poule» («папа poule»)?

5. *Et si «Karambolage» parlait de la France et de l'Ukraine... Rédigez un texte pour expliquer aux Français comment vivent les parents ukrainiens ayant un bébé et ce qu'ils font s'ils décident de reprendre leur activité professionnelle.*

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ПОШУКІВ. Практичний досвід використання подібних розробок, що базуються на автентичної відеопродукції, свідчить про ефективність запропонованої технології для формування етносоціокультурної та міжкультурної компетенцій у студентів, які вивчають французьку мову, тож перспективи подальших наукових пошуків ми вбачаємо у створенні

дидактичного комплексу на основі матеріалів передачі «Karambolage» у відповідності до зазначених у тезах положень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бакум З.П. Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід: монографія / З.П. Бакум, О.О. Пальчикова, С.С. Костюк. – Тернопіль: ФОП Осадца Ю.В., 2019. – 288 с.

2. Мельник Є.Ю. Навчання написання зв'язних інформувальних і пояснювальних текстів з використанням автентичної відеопродукції (на матеріалі французької мови) // Іноземні мови. – № 3(95). – 2018. – С.3-9. DOI: <https://doi.org/10.32589/im.v0i3.142586>

3. Мельник Є.Ю. Соціокультурний та міжкультурний аспекти комунікативного курсу з іноземної мови // Актуальні проблеми вищої професійної освіти України: III міжнародна науково-практична конференція, 19 березня 2015 р.: тези доп. – К., 2015. – С. 128-129.

4. Мельник П.Ю. Завдання на переклад реклами як фактор формування міжкультурної компетенції // Іноземні мови. – 2005. – № 3. – С.8-15.

5. Karambolage: La mère corbeau [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://youtu.be/hCzRoBJ6xxA>

6. Le Monde: «Karambolage», l'émission qui se joue des clichés entre la France et l'Allemagne [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.lemonde.fr/m-le-mag/article/2019/02/11/karambolage-l-emission-qui-se-joue-des-cliches-entre-la-france-et-l-allemande_5422017_4500055.html